जननी जन्मभूमिश्च स्वर्गादपि गरीयसी

रामग्राम नगरपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड ६ रामग्राम, भाद्र ३१ गते, २०८० साल संख्या २

भाग-२

रामग्राम नगरपालिका स्वास्थ्य संस्था दर्ता, अनुमति तथा नविकरण सम्बन्धी निर्देशिका २०८०

नगर कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मितिः २०८०/०५/३१

प्रस्तावना : रामग्राम नगरवासीलाई सर्वसुलभ एवं गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने प्रयोजनका लागी प्रचलित कानून बमोजीम सरकारी, निजी, सामुदायीक, गैर सरकारी तथा सहकारी स्तरमा स्थापना हुने स्वास्थ्य संस्थाको दर्ता, अनुमती, नविकरण, सेवा विस्तार तथा स्तरोन्नती गर्दा पालन गर्नुपर्ने मापदण्ड तथा स्वास्थ्य संस्था संचालनका लागि अनुमती प्रदान गर्ने प्रक्रियालाई सरल, सहज, व्यवस्थित एवं प्रभावकारी बनाउन वाञ्छनीय भएकोले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ (२) (झ) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी साथै स्वास्थ्य संस्था संचालन मापदण्ड २०७७, लुम्बिनी प्रदेश स्वास्थ्य नीति २०७७, राष्ट्रिय स्वास्थ्य नीति २०७६ तथा रामग्राम नगरपालिकाको स्वास्थ्य ऐन २०७९ को अधिनमा रहि यो निर्देशिका तर्जुमा गरेको छ।

परिच्छेद १
प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः** (१) यस दस्तावेजको नाम रामग्राम नगरपालिका स्वास्थ्य संस्था दर्ता, अनुमति तथा नविकरण सम्बन्धी निर्देशिका, २०८० रहेको छ।

(२) यो निर्देशिका तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. **परिभाषाः** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामाः–

(क) विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामाः–

(क) "स्वास्थ्य संस्था" भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्राप्त अस्पताल, पोली क्लिनिक, स्वास्थ्य क्लिनिक, प्रयोगशाला (डाईग्नोष्टिक सेन्टर) जस्ता सेवाहरु सञ्चालन गर्ने संस्था सम्झनु पर्छ र सो शब्दले आयुर्वेद अस्पताल समेतलाई जनाउँछ।

(ख) "अस्पताल" भन्नाले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले प्रचलित कानून बमोजिम संस्थापित सरकारी अस्पताल, निजी अस्पताल, नर्सिङ्ग होम, सामुदायिक अस्पताल, गैरसरकारी अस्पताल वा सहकारी अस्पताल सम्झनु पर्छ।

(ग) "आयुर्वेद अस्पताल" भन्नाले आयुर्वेद चिकित्सा पद्धतिमा आधारित भई स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने स्वास्थ्य संस्था सम्झनु पर्छ र सो शब्दले आयुर्वेद चिकित्सा पद्धतिबाट उपचार गर्ने गरी सञ्चालन गरिएका नर्सिङ होम, पोली क्लिनिक, पञ्चकर्म अस्पताल समेतलाई जनाउँछ।

(घ) "सरकारी अस्पताल" भन्नाले नेपाल सरकारको पूर्ण वा आंशिक स्वामित्व रहने गरी सार्वजनिक हितका लागि स्थापना भएका वा हुने स्वास्थ्य सेवा प्रदायक अस्पताल सम्झनु पर्छ।

स्पष्टीकरणः यस खण्डका प्रयोजनका लागि "आंशिक स्वामित्व" भन्नाले नेपाल सरकारको कम्तीमा एकाउन्न प्रतिशत लगानीलाई सम्झनु पर्छ।

(ङ) "सहकारी अस्पताल" भन्नाले सहकारीको सिद्धान्त बमोजिम सदस्य समेतलाई स्वास्थ्य सेवा दिने उद्देश्यले सहकारी ऐन, २०४८ बमोजिम दर्ता भई अनुमति प्रदान गर्ने निकायवाट स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्राप्त अस्पताल सम्झनु पर्छ।

(च) "सामुदायिक अस्पताल" भन्नाले सम्बन्धित सरकारी निकायमा संस्था दर्ता भई सामुदायिक लगानी र व्यवस्थापनमा सञ्चालन हुने गरी मुनाफारहित उद्देश्य लिई अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्राप्त अस्पताल सम्झनु पर्छ।

(छ) "गैरसरकारी अस्पताल" भन्नाले मुनाफारहित उद्देश्यले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने प्रयोजनका लागि प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्राप्त अस्पताल सम्झनु पर्छ।

(ज) "निजी अस्पताल वा नर्सिङ्गहोम" भन्नाले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले प्रचलित कम्पनी कानून बमोजिम स्थापना भई अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्राप्त निजी अस्पताल वा नर्सिङ्गहोम सम्झनु पर्छ।

(झ) "पोलीक्लिनिक" भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई एकै संस्थाबाट कम्तिमा पाँच वटा सेवा जस्तैः बहिरङ्ग सेवा, प्रयोगशाला, रेडियो ईमेजिङ्ग, फिजियोथेरापी, परिवार नियोजन, खोप सेवा आदि जस्ता सेवा उपलब्ध गराउने संस्थालाई सम्झनु पर्र्छ।

(ञ) "विशेषज्ञ क्लिनिक" भन्नाले जनस्वास्थ्य नियमावली,२०७७ को अनुसूचि –३ मा उल्लेख भएका सेवाहरुलाई सम्झनु पर्दछ।

(ट) "स्वास्थ्य क्लिनिक" भन्नाले आधारभूत स्वास्थ्य सेवा अन्र्तगतका स्वास्थ्य सेवा (जनस्वास्थ्य नियमावली २०७७ को अनुसूचि–१ सँग सम्बन्धित सेवाहरु) संचालन गर्न स्थापित संस्थालाई सम्झनु पर्दछ।

(ठ) "कन्सल्टेन्ट" भन्नाले सम्बन्धित बिषयमा मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट स्नातकोत्तर उपाधि वा स्नातक प्राप्त गरेका वा तोकिए बमोजिमका विशेषज्ञ तालीम प्राप्त गरी सम्बन्धित काउन्सिलमा दर्ता भएका विशेषज्ञ चिकित्सक सम्झनु पर्छ।

(ड) "अनुगमन समिति" भन्नाले रामग्राम नगरपालिका ले गठन गर्ने अनुसूची १ बमोजिमको समिति सम्झनु पर्छ।

(ढ) "नगरपालिका" भन्नाले रामग्राम नगरपालिका लाई सम्झनु पर्छ।

(ण) "मन्त्रालय" भन्नाले नेपाल सरकार, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय सम्झनु पर्छ।

(त) "प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचना" भन्नाले प्रदेशमा रहने स्वास्थ्य क्षेत्र हेर्ने मन्त्रालय वा विभाग सम्झनु पर्छ।

(थ) "भवन संहिता" भन्नाले भवन ऐन, २० थ को दफा ३ को उपदफा (२) बमोजिम नेपाल सरकारबाट स्वीकृत राष्ट्रिय भवन संहिता सम्झनु पर्छ।

(द) "भवन निर्माण मापदण्ड" भन्नाले भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्ड, २०६४ मा उल्लेखित मापदण्ड सम्झनु पर्छ।

(ध) "डाईग्नोस्टिक सेन्टर" निदानात्मक सेवाहरु जस्तैः प्रयोगशाला सेवा, रेडियो ईमेजिङ्ग जस्ता सेवाहरु प्रदान गर्न कानून बमोजिम दर्ता भई स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गर्ने स्वास्थ्य संस्था सम्झनु पर्छ।

(न) "सेवा रिग्पा (आम्ची) क्लिनिक" भन्नाले सामान्य आम्ची उपचार सेवा तथा परामर्श सेवाप्रदान गर्ने क्लिनिक सम्झनुपर्छ।

(प) "युनानी उपचार केन्द्र" भन्नाले प्रारम्भिक युनानी उपचार सेवा तथा परामर्श सेवाप्रदान गर्ने केन्द्र सम्झनुपर्छ।

(फ) "योग, ध्यान तथा शारिरिक व्यायम केन्द्र" भन्नाले स्वास्थ्य प्रर्बधनात्मक योग अभ्यास, ध्यान, प्राणयाम तथा अन्य ब्यायामहरु सम्बन्धी सेवा दिने केन्द्र सम्झनुपर्छ ।

(ब) "होमियोप्याथी क्लिनिक" भन्नाले प्रारम्भिक होमियोप्याथी उपचार सेवा तथा परामर्श सेवा प्रदान गर्ने क्लिनिक सम्झनुपर्छ ।

परिच्छेद २
स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन तथा ईजाजत सम्बन्धी व्यवस्था

३. **स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति लिनुपर्नेः** (१) देहाय बमोजिमका स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना, सेवा विस्तार वा स्तरोन्नति गर्ने प्रयोजनका लागि नगरपालिका बाट अनुमति लिनु पर्नेछ:-

(क) स्वास्थ्य क्लिनिक, आयुर्वेद क्लिनिक, होमियोप्याथी क्लिनिक र यस्तै प्रकारका अन्य क्लिनिकहरु,

(ख) फिजियोथेरापी केन्द्र, पुर्नस्थापना केन्द्र (मनोसामाजिक), प्राकृतिक उपचार केन्द्र, अकुपन्चर, अकुप्रेसर केन्द्र, युनानी उपचार केन्द्र, योग ध्यान तथा शारीरिक व्यायाम केन्द्र, परम्परागत सेवा क्लिनिक र यस्तै प्रकारका अन्य क्लिनिक तथा सेवा केन्द्रहरु,

(ग) जेरियाट्रिक परामर्श केन्द्र,

(घ) "डि" र "ई" वर्गका प्रयोगशाला,

(ङ) १५ शैया सम्मका अस्पताल

(२) नगरपालिका क्षेत्रभित्र स्थापना, सेवा विस्तार वा स्तरोन्नतिका लागि उप दफा (१) देखि बाहेकका नेपाल सरकार र प्रदेशवाट इजाजतपत्र दिने स्वास्थ्य संस्था र स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित शिक्षण संस्थाको हकमा इजाजतपत्र लिनुपुर्व नगरपालिका को दर्ता सिफारिस लिनुपर्नेछ।

(३) उपदफा १ र २ बमोजिम नगरपालिका मा स्वास्थ्य संस्था दर्ता वा स्तरोन्नती तथा नविकरण भएपछि सोको विवरण तोकिएको ढाँचामा प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचनालाई दिने व्यवस्था मिलाईने छ।

४. **स्वास्थ्य सेवा सञ्चालनः** (१) यस निर्देशिकाको नियम ३ बमोजिम अनुमति नलिई नगरपालिका क्षेत्रभित्र कसैले पनि स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न गराउन हुँदैन।

(२) यस निर्देशिका बमोजिम अनुमति नलिई कसैले स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन गरेको पाईएमा सो संस्था बन्द गर्न वा जरीवाना गर्न वा कालो सुचिमा राख्न वा भविष्यमा सो कार्य गर्न नपाउने गरी व्यवस्था गर्न सकिनेछ।

परिच्छेद ३
स्वास्थ्य संस्थाको पूर्वाधार तथा अनुमति सम्बन्धी व्यवस्था

५. **पूर्वाधार निर्माण आसय पत्रका लागि निवेदन दिनु पर्नेः** (१) यस निर्देशिका बमोजिम स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना, स्वास्थ्य सेवा विस्तार वा स्तरोन्नति गरी स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न इच्छुक स्वास्थ्य सस्ंथाले आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गर्ने प्रयोजनका लागि अनुसूची (३) बमोजिमको ढाँचामा आसय पत्रका लागि निवेदन दिनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएपछि नगरपालिकाले जाँचबुझ गरी आसयपत्र दिन उपयुक्त ठानेमा जाँचबुझ प्रतिवेदन प्राप्त भएको मितिले पन्ध्र दिनभित्रमा बढीमा तिन बर्षको समय तोकी निवेदकलाई आसयपत्र (Letter of Intent) दिन सक्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम जाँचबुझ गर्दा आसयपत्र दिन उपयुक्त नदेखिएमा निवेदकलाई सो को लिखित जानकारी दिनु पर्नेछ।

(४) आसयपत्र दिनुपुर्व नगरपालिका बाट अनुसूचि – १ बमोजिम गठित अनुगमन समितिले जाँचबुझ गरी देहायका विषयमा पर्याप्त कागजात भए नभएको अध्ययन गरी प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछः-

(क) प्रस्तावित स्वास्थ्य संस्थाको व्यावसायिक कार्य योजना,

(ख) प्रस्तावित स्वास्थ्य संस्था रहने स्थानको उपयुक्तता र जग्गाको पर्याप्तता,

(ग) प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण वा संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन,

(घ) प्रस्तावित स्वास्थ्य संस्थाले सेवा पुर्याउने क्षेत्र, सो क्षेत्रको जनसंख्या/जनघनत्व,

(ङ) प्रस्तावित स्वास्थ्य संस्थाले सेवा पुर्याउने क्षेत्रमा अन्य अस्पतालहरुको अवस्थिति र प्रस्तावित अस्पतालले पुऱ्याउने थप योगदान,

(च) प्रस्तावित अस्पतालबाट पर्ने सामाजिक प्रभाव अध्ययन प्रतिवेदन ।

(५) उपदफा (२) बमोजिमको अवधिभित्र मनासिव कारण परी पूर्वाधार निर्माण गर्न नसकेको भनी समयावधि थपका लागि सम्बन्धित अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाले अनुरोध गरेमा नगरपालिका ले त्यस्ता अस्पताललाई बढीमा एक वर्षमा नबढ्ने गरी पूर्वाधार निर्माणका लागि समयावधि थप गर्न सक्नेछ ।

६ . **पर्ने कागजातः सेवा सञ्चालन अनुमति का लागि पेश गर्नु**(१) दफा ५ बमोजिम पूर्वाधार निर्माण कार्य सम्पन्न भए पछि सो पूर्वाधार तयार भएको व्यहोरा सहित सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाले सेवा सञ्चालन गर्ने आवश्यक कागजातहरु संलग्न गरी अनुसूची ४ बमोजिमको ढाँचामा नगरपालिका समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ । तर स्वास्थ्य क्लिनिक, रेडियो ईमेजिङ सेवा तथा प्रयोगशाला स्थापना तथा सञ्चालन अनुमतिका लागि अनुसूची ५ बमोजिमका ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमाजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा निवेदन प्राप्त गरेको मितिले सात दिन भित्र अनुसुचि १ बमोजिमको अनुगमन समितिले जिल्ला प्रशासन कार्यालय, वडा प्रतिनिधि, नागरिक समाज, साँध सँधियार समेत राखी सार्वजनिक सुनुवाई गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम खटिएको अनुगमन समितिले पन्ध्र दिन भित्र स्थलगत निरीक्षण गरी स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्रदान गर्न उपयुक्त भए नभएको राय सहितको प्रतिवेदन नगरपालिका समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम अनुगमन समितिको प्रतिवेदनको आधार र यस निर्देशिकामा उल्लेखित अन्य मापदण्ड पूरा गरेको स्वास्थ्य संस्थालाई नगरपालिका ले पाँच वर्षका लागि स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुसूची ... को ढाँचामा अनुमति दिन सक्नेछ ।

(५) स्वास्थ्य संस्थालाई स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति दिने नदिने सम्बन्धमा उपदफा (३) बमोजिम अनुगमन समितिको प्रतिवेदन प्राप्त भएको मितिले सात दिन भित्र निर्णय गरी सक्नु पर्नेछ र सो को जानकारी सम्बन्धित संस्थालाई दिनु पर्नेछ ।

(६) यो निर्देशिका प्रारम्भ हुँदाका बखत प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता गर्ने निकायमा दर्ता भएको तर सेवा संचालन अनुमतिका लागि निवेदन नदिई सञ्चालन गरिरहेका स्वास्थ्य संस्थाबाट अनुसूची — ६ मा उल्लेख भए बमोजिमको दस्तुरको दुई गुणा बढी दस्तुर लिई एक पटकको लागि निर्देशिका बमोजिमको प्रकृया पूरा गरी सञ्चालन अनुमति दिन सकिनेछ ।

(७) यो निर्देशिका प्रारम्भ हुँदाका बखत संस्था दर्ता गर्ने निकायमा दर्ता भई अनुमतिको लागि निवेदन दिएका स्वास्थ्य संस्थाले नगरपालिकाले तोके बमोजिमको शुल्क बुझाएको शुल्क बुझाएमा एक पटकको लागि निर्देशिका बमोजिमको प्रकृया पुरा गरी सञ्चालन अनुमति दिन सकिनेछ ।

७. **थप सेवा विस्तार गर्न स्वीकृती लिनु पर्नेः**स्वास्थ्य संस्थाले आफूले सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति पाएका सेवाको अतिरिक्त थप सेवा विस्तार गर्न वा शाखा स्थापना गरी सेवा सञ्चालन गर्न चाहेमा नगरपालिका बाट अनुमति लिन पर्नेछ ।

८. **पुनः स्वीकृत प्राप्त गर्न निवेदन दिनु पर्नेः** (१) यो निर्देशिका प्रारम्भ हुँदाका बखत सञ्चालन स्वीकृति लिएका स्वास्थ्य संस्थाले यस निर्देशिका बमोजिम तोकिएको पूर्वाधार तथा मापदण्ड कार्यान्वयनको प्रयोजनका लागि यो निर्देशिका प्रारम्भ भए पछि

तोकिएको अवधिभित्र पूर्वाधार तयारी योजना (भवन प्रबलीकरण वा नयाँ निर्माण योजना) सहित नगरपालिका समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा नगरपालिका ले त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थालाई यस निर्देशिका बमोजिम तोकेको पूर्वाधार पुरा गर्नका लागि एक वर्ष र मापदण्ड कायम गर्नका लागि छ महिनाको समयावधि प्रदान गर्न सक्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम समयावधि थप भएका स्वास्थ्य संस्थाले त्रैमासिक प्रगति प्रतिवेदन नगरपालिका समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ।

(४) प्रबलिकरण हुने अस्पताल वा नयाँ निर्माण गर्न अनुमति लिई साविकको भवनबाट सेवा दिईरहेका स्वास्थ्य संस्थाले निर्माण अवधिभरका लागि भवनको कारण वा अस्पतालको औजार उपकरणले हुन सक्ने दुर्घटनाको लागि शैया क्षमताको संख्याका आधारमा प्रति व्यक्ति कम्तिमा एक लाख रुपैया बराबरको सामुहिक दुर्घटना बीमाको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ।

(५) यस दफा बमोजिमको प्रकृया पुरा गरेका स्वास्थ्य संस्थालाई संस्था सञ्चालन गर्न अनुमति प्रदान गरिनेछ।

(६) यस दफा बमोजिम अनुमतिका लागि निवेदन नदिएका, निवेदन दिई अनुमति प्राप्त नगरेका वा निर्धारित अबधि भित्र पूर्वाधार वा मापदण्ड कायम नगरेका स्वास्थ्य संस्थाको अनुमति नगरपालिका ले रद्ध गर्नेछ।

९. **राजश्व बुझाउनु पर्ने:** स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना, सेवा विस्तार वा स्तरोन्नति गर्न अनुमति प्राप्त भएमा सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाले नगरपालिका मा अनुमतिका लागि तोकिएको दस्तुर बुझाउनु पर्नेछ।

१०. **नविकरण सम्बन्धि व्यवस्था:** (१) यस निर्देशिका बमोजिम स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्राप्त स्वास्थ्य संस्थाले सेवा सञ्चालन अनुमतिको अवधि समाप्त हुने मिति भन्दा तिन महिना अगाडि नगरपालिका समक्ष नविकरणका लागि निवदेन दिनु पर्नेछ। नगरपालिका ले अवधि समाप्त भएको मितिले तीन महिना भित्र आवश्यक जाँचबुझ गरि नविकरण गर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएमा नगरपालिका ले अनुसूची – ६ मा तोकिए बमोजिमको दस्तुर लिई पाँच वर्षका लागि स्वास्थ्य संस्थालाई सेवा सञ्चालन अनुमतिको नविकरण अनुसूची ९ (ख) अनुसार गरिदिन सक्नेछ। तर यो निर्देशिका प्रारम्भ हुनु अघि स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन गर्ने अनुमति पाएका स्वास्थ्य संस्थाको हकमा त्यस्तो स्वास्थ्य संस्थाले यस निर्देशिका बमोजिम तोकिएको मापदण्ड तथा पूर्वाधार कायम नगरेसम्म तीन बर्षमा नबढाई प्रत्येक एक बर्षका लागि अनुमति नविकरण गरि दिन सक्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम नविकरणका लागि निवेदन पेश नगर्ने स्वास्थ्य संस्थाको सेवा सञ्चालन अनुमतिपत्र स्वतः खारेज हुनेछ र सो को जानकारी लुम्बिनी प्रदेश स्वास्थ्य मन्त्रालयलाई दिनु पर्नेछ।

(४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा उल्लेख गरिएको भएता पनि यो उपदफा प्रारम्भ हुँदाका बखतसम्म अनुमति नविकरण नगरेका स्वास्थ्य संस्थाले तोकिएको समयभित्र अनुमतिका लागि निवेदन दिएमा अनुसूची–६ मा उल्लेख भए बमोजिमको दस्तुरको अतिरितm तिन गुणा दस्तुर लिई एक पटकको लागि यो निर्देशिका बमोजिमको प्रकृया पुरा गरी त्यस्तो अनुमति नविकरण गरिदिन सकिनेछ।

११. **गुणस्तर मापन तथा स्वःमूल्यांकन् सम्बन्धी व्यवस्था:** (१) स्वास्थ्य संस्थाले आफूले प्रदान गरेका सेवाहरुको यस निर्देशिकामा उल्लेखित मापदण्ड बमोजिमको गुणस्तर भए नभएको सम्बन्धमा प्रत्येक बर्ष परीक्षण (स्वःमूल्यांकन्) गराई सो को प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र नगरपालिका समक्ष अनिवार्य रुपमा पेश गर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको अवधिभित्र प्रतिवेदन पेश नगर्ने स्वास्थ्य संस्थालाई त्यस्तो प्रतिवेदन पेश गर्न नगरपालिकाले निर्देशन दिन सक्नेछ।

(३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नगरपालिका ले आवश्यकता अनुसार जोखिम, भौगोलिक अवस्थिति, बिरामीको चाप, शल्यक्रियाको संख्या र वित्तीय लगानीका आधारमा नमूना छनौट गरी स्वास्थ्य संस्थाले प्रदान गरेको सेवाको गुणस्तर तथा यस निर्देशिका बमोजिम मापदण्ड पुरा गरे नगरेको सम्बन्धमा निरीक्षण तथा अनुगमन गर्न वा गराउन सक्नेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम नियमित वा आकस्मिक अनुगमन गर्दा तोकिएका गुणस्तर वा पूर्वाधार पूरा नगरी सेवा सञ्चालन गरेको पाईएमा त्यस्ता संस्थालाई तत्काल सुधारका लागि बढीमा तीन महिनाको म्याद दिई सुधारको मौका दिन सकिनेछ।

(५) यस दफा बमोजिम निरीक्षण तथा अनुगमनका क्रममा दिएको निर्देशन पालना नगर्ने, निर्देशिका बमोजिमका गुणस्तर तथा पूर्वाधार मापदण्ड पूरा नगर्ने, गुणस्तर परीक्षणको वार्षिक प्रतिवेदन पेश नगर्ने, स्वास्थ्य संस्थालाई नगरपालिकाले त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थाले प्रदान गरि आएको सेवा पूर्ण वा आंशिकरुपमा तत्काल बन्द गर्न आदेश दिन सक्नेछ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम स्वास्थ्य संस्थालाई कारबाही गर्नु पूर्व सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थालाई मनासिब माफिकको सफाइ पेश गर्ने मौका दिनु पर्नेछ।

(७) यस निर्देशिकामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रचलित कानून बमोजिम गरिने अन्य अनुगमन सम्बन्धि व्यवस्थालाई यसले बाधा गर्ने छैन।

(८) स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन सम्बन्धी अनुमति लिने प्रक्रिया प्रारम्भ नगरेका स्वास्थ्य संस्थामा कुनै पनि चिकित्सक, नर्स वा स्वास्थ्यकर्मीले क्लिनिकल प्राक्टिस गर्न पाउने छैन। त्यस्तो संस्थामा क्लिनिकल प्राक्टिस गरेको पाईएमा निजलाई कारवाहीको लागि सम्बन्धित परिषद्मा लेखी पठाईने छ।

१२. **स्वास्थ्य संस्था गाभिई सेवा सञ्चालन गर्न सक्ने:** स्वास्थ्य सेवालाई गुणस्तरीय, प्रभावकारी तथा सुविधायुक्त बनाउन सञ्चालनमा रहेका एक भन्दा वढी स्वास्थ्य संस्थाहरु एक आपसमा गाभिई सेवा सञ्चालन गर्न चाहेमा सेवा सञ्चालन गर्न नगरपालिका समक्ष त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थाहरुले संयुक्तरुपमा निवेदन दिन सक्नेछन्।

१३. **अनुमति खारेजी तथा कारवाही सम्बन्धी ब्यवस्था:**(१) यस निर्देशिकामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि नगरपालिका बाट नविकरण गर्नको लागि एक पटकको लागि निश्चित समय अवधि दिई सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अवधिभित्र स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन सम्बन्धी अनुमति नलिने स्वास्थ्य संस्थाको र दफा १० को उपदफा (४) बमोजिमको अवधिभित्र अनुमति नविकरण नगर्ने स्वास्थ्य संस्थाको अनुमति स्वतः खारेज हुनेछ।

परिच्छेद ४
गुणस्तर सम्बन्धी व्यवस्था

१४. **गुणस्तर सुनिश्चितता सम्बन्धी मापदण्ड:**(१) स्वास्थ्य संस्थाले दफा ४ बमोजिमका स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्दा देहायको गुणस्तरको सुनिश्चितता गर्नुका साथै देहायका उल्लिखित मापदण्डहरुको समेत पालना गरेको हुनु पर्नेछः–

(क) बहिरंग विभागमा आउने बिरामीको चापका आधारमा बिरामी दर्ता, विशेषज्ञ परामर्श निदानात्मक सेवाहरु र औषधी कक्षमा छिटो छरितो सेवा दिने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ।

(ख) स्वास्थ्य संस्थामा नेपाल सरकारले निर्धारण गरेको मापदण्ड बमोजिम संक्रमण नियन्त्रण (Infection Prevention) को व्यवस्था हुनु पर्नेछ र सोको नियमित र प्रभावकारी अनुगमन गर्नु पर्नेछ।

(ग) स्वास्थ्य संस्थाले विभिन्न ईकाईबाट प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवाहरु स्तरीय रुपमा सञ्चालन गर्न कार्यसञ्चालन निर्देशिका (Standard Operating Manual) तयार गरी लागु गर्नु पर्नेछ।

(घ) स्वास्थ्य संस्थाले बहिरङ्ग सेवा प्रदान गर्ने चिकित्सकहरु उपलब्ध हुने समय तालिका (दिन र बार खुल्ने गरी) सवैले देख्न ठाउँमा राखिएको हुनु पर्नेछ।

(ङ) स्वास्थ्य संस्थाले उपलब्ध गराउने भनिएको विशेषज्ञ सेवा सम्बन्धित बिशेषज्ञ चिकित्सकबाट प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ।

(च) बिरामीले आफूले सेवा लिन चाहेको चिकित्सकबाट सेवा लिन पाउने व्यवस्था सुनिश्चित गर्नु पर्नेछ।

(छ) बिरामी वा बिरामीको रेखदेख गर्ने व्यक्तिलाई रोग र उपचार पद्धतिबारे स्पष्ट जानकारी दिने व्यवस्था हुनु पर्नेछ।

(ज) अस्पताल परिसर तथा सेवा दिने कक्षहरु नियमित रुपमा सफा सुग्घर राखिएको हुनु पर्नेछ।

(झ) सवैले देख्ने स्थानमा उजुरी पेटिका राखिएको हुनु पर्नेछ।

(ञ) जनगुनासो व्यवस्थापनका लागि गुनासो सुन्ने अधिकारी तोकी जनगुनासो तथा पर्न आएका उजुरी समाधान गर्ने व्यवस्था मिलाएको हुनु पर्नेछ। साथै समाधान हुन नसक्ने भएमा सो को कारण सम्बन्धित व्यक्तिलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ।

(ट) बिरामीले संस्थाबाट सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने शुल्क, प्रकृया तथा अवधि समेत खुलाएको बिरामी बडापत्र (Patient Charter) अस्पतालमा अनुसूची ७ ढाँचामा तयार गरी सबैले देखिने गरी राख्नु पर्नेछ र सोही अनुरुप सेवाको सुनिश्चितता गर्नु पर्नेछ।

(ठ) अस्पतालमा आउने बिरामीलाई आवश्यक पर्ने जानकारी गराउन सोधपुछ वा सहायता कक्षको व्यवस्था गरी सेवाग्राहीलाई आवश्यक जानकारी दिने व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ।

(ड) सेवा प्रदायक चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीहरुको सुरक्षाका लागि विभिन्न सरुवा रोग विरुद्धका खोप तथा व्यक्तिगत सुरक्षा व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ।

(ढ) हरेक स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत कर्मचारीहरुको सेवा शर्त सम्बन्धी विनियम बनाएको हुनु पर्नेछ।

(ण) स्वास्थ्य संस्थाले नेपाल सरकारबाट सञ्चालित सेवा वा कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा नेपाल सरकारले तोकेका प्रोटोकल /मापदण्ड/ निर्देशिका अनिवार्य रुपमा पालना गरेको हुनु पर्नेछ।

(त) अस्पतालले चौबीसै घण्टा चिकित्सक तथा दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट आकस्मिक सेवा दिएको हुनु पर्नेछ।

(थ) अस्पतालमा रहेको आकस्मिक शैया क्षमताको आधारमा चिकित्सक तथा अन्य स्वास्थ्यकर्मीको व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ र सो को विवरण अनुसुची ८ बमोजिमको ढाँचामा सबैले देख्ने ठाँउमा राख्नु पर्नेछ।

(द) आकस्मिक विभागवाट बिरामी भर्ना गर्ने, रिफर गर्ने, बिरामीको रेफरल प्रकृया र बिरामी सार्ने पद्धति स्पष्ट परिभाषित भएको हुन पर्नेछ र सो को व्यहोरा बमोजिमको ढाँचामा सबैले देख्ने ठाँउमा राख्नु पर्नेछ।

(ध) अस्पतालमा उपचारका लागि आउने विपन्न, असहाय, बेवारिसे बिरामीका लागि कुल शैयाको दश प्रतिशत शैया छुट्याई निःशुल्क उपचार अनिवार्य रुपमा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

(न) खण्ड (ध) बमोजिम उपलब्ध गराएका उपचार सेवाको अभिलेख राखी सो को प्रतिवेदन नगरपालिकाको कार्यालयमा नियमित रुपमा पठाउनु पर्नेछ।

(प) अस्पतालहरुमा ज्येष्ठ नागरिक र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुका लागी विशेष किसिमका सुविधाको व्यवस्था हुनु पर्ने र आवश्यक मात्रामा शैया छुटयाउनु पर्नेछ।

(फ) स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन गरिने भवन र अन्य पूर्वाधार भवन संहिता र सम्बन्धित क्षेत्र भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्ड अनुरुप हुनु पर्नेछ।

(ब) अस्पतालले विपद् व्यवस्थापनको कार्ययोजना बनाएको हुनु पर्नेछ। सो कार्यका लागि सम्पर्क व्यक्ति तोकी सो को जानकारी नगरपालिकाको कार्यालय लाई दिनु पर्नेछ।

(भ) अस्पतालले सूचना अधिकारी तोक्नु पर्नेछ।

परिच्छेद ५
अस्पताल सम्बन्धी मापदण्डहरू

१५. अस्पताल सम्बन्धी मापदण्डहरूको विस्तृत विवरण स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका, २०७० (संशोधन सहित) बमोजिम हुने छ।

परिच्छेद ६
मानव संशाधन व्यवस्थापन

१६. **जनशक्ति विकास योजना**ःअस्पतालको शैया क्षमताका आधारमा देहाय बमोजिमका न्यूनतम जनशक्तिको व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछः

(क) प्रति पन्ध्र्र शैयाका लागि एक जना एम.डी.जी.पी. चिकित्सक हुनु पर्नेछ।

(ख) शल्यक्रिया प्रदान गर्ने कक्षमा प्रति शैया कम्तीमा एक जना शल्यचिकित्सक, एक जना एनेस्थेटिक्स, एक जना ईन्चार्ज, एक जना शल्यक्रिया सहायक र एक जना नर्स।

(ग) जनरल कक्ष (General Ward) मा प्रति चार देखि छ शैयामा एक जना स्टाफ नर्सको व्यवस्था भएको।

(घ) ईमर्जेन्सी तथा पोष्ट अपरेटिभ कक्ष (Post Operative Ward) मा प्रति दुई शैयामा एक जना नर्स।

(ङ) प्रसुती कक्षका लेवर वेडमा प्रति वेड दुई SBA (Skill Birth Attendants) तालिम प्राप्त नर्स वा मीडवाईफ्रीको व्यवस्था।

(च) अस्पतालमा कम्तीमा एक जना मेडिकल रेर्कडर।

(छ) अस्पतालमा चौबीसै घण्टा सेवा उपलब्ध गराउने गरी फर्मासिष्ट लगायत आवश्यक संख्यामा जनशक्तिको व्यवस्था।

(ज) अस्पतालमा कम्तीमा दुई तिहाइ पूर्लणकालीन स्वास्थ्यकर्मी।

(झ) सरकारी स्वास्थ्यकर्मीहरुबाट सेवा लिनुपर्ने अवस्थामा सम्बन्धित निकायको स्वीकृति पत्र।

(ञ) हरेक स्वास्थ्यकर्मीले सम्बन्धित व्यवसायिक काउन्सिलवाट दर्ता नम्बर लिएको हुनुपर्ने।

(ट) विदेशी स्वास्थ्यकर्मी वा स्वयम् सेवकले मन्त्रालयको सिफारिसमा सम्बन्धित काउन्सिलवाट स्वीकृति लिएको।

परिच्छेद ७
सेवा सम्बन्धी व्यवस्था

१७. **विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्ने अस्पतालका पूर्वाधार तथा मापदण्डहरू**ःविशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्ने अस्पतालको पूर्वाधार तथा मापदण्डहरू सम्बन्धी व्यवस्था स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका, २०७० परिमार्जन सहित अनुसार हुनेछ।

१८. **स्वास्थ्य क्लिनिक संचालन मापदण्ड, २०७७ सम्बन्धी मापदण्ड तथा पूर्वाधारहरुः**

(१) स्वास्थ्य क्लनिकमा स्वास्थ्य जाँच गर्न चिकित्सक कुनै पनि मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट कम्तीमा पनि MBBS वा सो सरहको चिकित्सा सम्बन्धी उपाधि प्राप्त गरी सम्बन्धित काउन्सिलमा दर्ता भएको हुनुपर्नेछ।

(२) परामर्श सेवा दिने व्यक्ति स्वास्थ्य विज्ञानमा प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण गरी परामर्श सेवा तालीम प्राप्त हुनुपर्नेछ।

(३) स्वास्थ्य क्लिनिकमा स्वास्थ्य सेवा संचालनका लागि देहाय बमोजिमका आवश्यक न्यूनतम भौतिक सुविधाहरु हुनुपर्नेछः–

(क) बिरामीको जाँच गर्न Ventilated वा AC कोठा सेवा अनुसारको छुट्टाछुट्टै (कम्तीमा १४ वर्ग मिटरका) १

(ख) बिरामी बस्ने ठाउँ (कुर्ने ठाउँ) १

(ग) बिरामी जाँच्ने टेबुल १

(घ) चिकित्सकका लागि टेबुल १

(ङ) चिकित्सकको लागि कुर्सी १

(च) बिरामी बस्ने टुल १

(छ) शौचालयको व्यवस्था (अपाङ्गता मैत्री सहित) २

(ज) टेलिफोन, इन्टरनेट र web page

झ) स्वास्थ्य शिक्षा सम्बन्धी सूचनामूलक पोष्टर तथा अन्य सामग्री

(ञ) स्वच्छ पानीको आपूर्ति

(ट) निरन्तर विधुत आपूर्ति

(५) सेवा र विषय अनुसारका आवश्यक औजार तथा उपकरणहरुको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ।

(६) बिरामीको सम्पूर्ण विवरण राख्नको लागि कम्प्यूटर वा रजिष्टर गर्नु पर्नेछ।

(७) क्लिनिकमा प्रयोग हुने सम्पूर्ण औजारहरुको अनिवार्य निर्मलीकरणको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ।

(८) क्लिनिकमा काम गर्ने सम्पुर्ण कर्मचारीको योग्यताको प्रमाणप्रत्रको प्रमाणित प्रतिलिपी साथै प्राविधिक कर्मचारीहरुको सम्बन्धित परिषद्मा दर्ता भएको प्रमाणपत्रको प्रमाणित प्रतिलिपी राख्नु पर्नेछ।

(९) सेवा शुल्क र आयकर प्रमाणपत्र सबैले देख्ने ठाउँमा राख्नु पर्नेछ।

(१०) नगरपालिकाबाट तोकिएको एकीकृत स्वास्थ्य सूचना व्यवस्थापन प्रणालीको ढाँचा अनुसार नियमित रुपमा मासिक प्रतिवेदन नगरपालिकाको कार्यालयमा पठाउनु पर्नेछ।

१९. रेडियोलोजी इमेजिङ सेवा सञ्चालनका लागि आवश्यक पूर्वाधार तथा शर्तहरुः (१) यस निर्देशिकाको प्रयोजनको लागि रेडियोलोजी सेवा अन्तरगत देहायका प्रविधिहरु समावेश गरिएको छः–

- X-ray (300 MA; Dd)
- Ultrasonogram (USG)

(२) उपदफा (१) मा उल्लेख गरिएको बाहेका थप प्रविधिको लागि माग भएमा नगरपालिकाको सिफारिसमा लुम्बिनी प्रदेश स्वास्थ्य मन्त्रालयबाट स्वीकृती दिनेछ।

(३) रेडियोोलोजी ईमेजिङ्ग सेवाबाट पर्ने विकिरणका दूष्प्रभावलाई कम गर्नका लागि उक्त सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति दिदा वा सिफारिस गर्दा निम्न मापदण्डलाई आधार मानिनेछः–

(क) एक्सरेका लागिः

(१) एउटा एक्सरे मेसिनका लागि कम्तीमा २२५ स्क्वायर फिटका कोठा हुनु पर्ने।

(२) एक्सरे गर्ने कोठाका Wall Thickness

(क) ९ ईञ्च With Plaster of Paris

(ख) ६ Inch with 20 mm lead barrier वा

(ग) २.० एम एम lead thickness हुनु पर्ने । साथै झयाल, ढोका तथा भित्ताबाट हुने विकिरणका चुहावट हुन नसक्ने गरी आवश्यक व्यवस्था भएको हुनुपर्ने ।

(३) X-ray सेवा प्रदान गर्ने व्यक्तिका लागि एक्सरे कोठा भित्र ०.५ mm को एप्रोन तथा radiation protective measures का व्यवस्था हुनुपर्ने ।

(४) Radiology मा कार्यरत कर्मचारीहरुका लागि radiation dose monitor उपलब्ध हुनु पर्दछ र समय समयमा Radiation Survey Monitoring गर्नुपर्ने ।

(५) Eye, Gonadal, Thyroid Gland आदिका Protection को लागि Lead glass/ gloves/ lead apron को व्यवस्था हुनुपर्ने ।

(६) X-ray एक्स्पोज गर्ने कोठा डार्करुम र प्रतिक्षा गर्ने कक्ष छुट्टाछुट्टै हुनुपर्ने ।

(७) Radiology विभागमा जनसाधारणाले देख्ने ठाउँमा X-ray विकिरणले स्वास्थ्यमा खराव असर पर्न सक्छ भन्नेबार सूचना गर्ने । साथै सूचनामा गर्भवती महिला तथा बालबालिलाई अनावश्यक विकिरणबाट बच्न अनुरोध गर्ने ।

(ख) रेडियोलोजी सेवाका लागि आवश्यक जनशक्ति तथा योग्यता रेडियोलोजी सेवाका लागि आवश्यक जनशक्ति तथा योग्यता देहाय बमोजिम हुनु पर्नेछः–

(१) रेडियोलोजिष्टः मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट चिकित्सा शास्त्रमा स्नातक तह उतीर्ण गरी रडियोलोजी विषयमा एम डी, डी एम आर डी, एफ आर सी आर वा सो सरह कोर्ष उत्तीर्ण गरी सम्बन्धित परिषदमा दर्ता गरेको हुनु पर्नेछ ।

(२) रेडियोलोजी एण्ड ईमेजिङ्गका रिपोर्टिङ्ग रेडियोलोजिष्टहरुले मात्र गर्न पाउनको साथै Radiological Interventional Procedure हरु पनि रडियोलोजिष्टले गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(३) रेडियोलोजी सेवाका लागि आवश्यक जनशक्ति वा योग्यता निम्न बमोजिम हुनु पर्नेछः

(क) Medical Physicist :- Medical Physics विषयमा Bsc वा Msc उत्तीर्ण गरको

(ख) बायोमेडिकल ईन्जिनियरः– बायोमेडिकल ईन्जिनियरिङ्ग विषयामा मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट स्नातक तह उत्तीर्ण गरको हुनु पर्नेछ ।

(ग) सिनियर रेडियोग्राफिक टेक्नोलोजिष्टः– सम्वन्धित विषयमा MSc. Radiography गरी कम्तीमा ३ वषको अनुभव भएको हुनुपर्नेछ ।

(घ) रेडियो ्ग्राफीक अधिकृत (रेडियेग्राफिक टेक्नोलोजिष्टः–चिकित्सा शास्त्र अध्ययन संस्थान वा नेपाल सरकारबाट मान्यता प्राप्त अन्य संस्थानबाट रेडियेग्राफीक विषयमा (BSc. MIT, Bsc. RT) स्नातक तह उत्तीर्ण गरेको हुनपर्ने । साथै NHPC (Nepal Health Professional Council) मा दर्ता हुनु पर्ने ।

(ङ) रेडियेग्राफरः– चिकित्सा शास्त्र अध्ययन संस्थानबाट वा नेपाल सरकारबाट मान्यता प्राप्त अन्य संस्थाबाट रेडियेग्राफी बिषयमा प्रमाण पत्र तह उतीण गरेका हुनुपर्ने ।

(ग) Radiation Measurement and Protection सम्बन्धी व्यवस्थाः Radiation Protection व्यवस्थित गर्न र X- ray Unit हरुको गुणस्तर नाप गर्नलाई चाहिने आवश्यक उपकरण खरीद गरी स्वास्थ्य मन्त्रालयले तोकेका निकायमा राख्ने तथा अनुगमन तथा निरीक्षणमा प्रयोग गर्ने र गुणस्तर, Dose Monitor गर्ने । विश्व स्वास्थ्य संगठनका मापदण्ड अनुसार कुनै काम गर्ने व्यक्तिमा radiation को dose 20 Milisievert per year (WHO) को सन् २००२ को मापदण्ड अनुसार देखिएमा उपयुक्त क्षतिपूर्तिका व्यवस्था सम्बन्धित संस्थाले मिलाउन पर्नेछ ।

(घ) Ultrasonogram (USG): Ultrasonogram (USG) को प्रयोग सम्बन्धमा रेडियोलोजिष्टहरु बाहेक आफनो क्षेत्रमा मात्र प्रयोगमा ल्याउने गरी मान्यता प्राप्त संस्थाबाट कम्तीमा ३ महिनाको USG तालिम प्राप्त गरेको स्त्री तथा प्रसूति रोग सम्बन्धी विशेषज्ञहरुले गर्न पाउनेछन। सेवा सञ्चालन गर्न आवश्यक पर्ने निम्न बमोजिमका उपकरणहरुका व्यवस्था हुनु पर्नेछः–

(१) इमर्जेन्सी सेवामा चाहिने औषधी लगायत औजार उपकरणहरुको व्यवस्था हुन पर्ने।

(२) स्टेचर, ह्वील चियरको व्यवस्था हनु पर्ने।

(३) शौचालयको राम्रो व्यवस्था हुन पर्ने।

(४) रेकर्डिङ्ग तथा रिपोर्टिङ्गका लागि छुट्टै कोठाको व्यवस्था हुन पर्ने।

(५) वैकल्पिक विद्युतका लागि जेनेरेटरका व्यवस्था हुनु पर्ने।

(६) बिरामीका लागि र बिरामी कुरुवा बस्नको लागि कोठा लगायत बेञ्चको व्यवस्था हुन पर्ने।

(७) स्टोर, रिपोर्ट डिस्ट्रीव्यूसनका लागि छट्टाछुट्टै कोठाको व्यवस्था हुनु पर्ने।

(८) Medical Equipment repair & maintenance गर्दा वायोमेडिकल ईन्जिनीयर वा रेडियोलोजिकल उपकरण सम्बन्धी विशेष तालिम प्राप्त व्यक्ति हुन पर्ने

(९) विकिरण क्षेत्रमा काम गर्नेलाई अनिवार्य रुपमा रेडिएसन भत्ताको व्यवस्था हुनुपर्ने।

(ङ) रेडियोलोजी सेवाको लागि न्यूनतम उपकरण तथा जनशक्ति पूर्वाधारहरुः

सि.नं.	विवरण	क्लिनिक	१५ शैया
१.	एक्सरे मेशिन	१०० एम ए–१	३०० एम ए – १
२.	एक्सरे मेशिन पोर्टेवल मोवाइल	स्वेच्छिक	१०० एम ए–१
३	अल्ट्रासाउण्ड मेशिन	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक
४.	जनशक्ति		
	सिनियर रेडियोग्राफिक टेक्नोलोजिष्ट	आंशिक समय	आंशिक समय
	रेडियोग्राफिक अधिकृत	एक	एक
	रेडियोग्राफर	दुई	दुई

(च) स्वास्थ्य मन्त्रालयको स्वीकृति विना च्बमष्यियनिथ सम्बन्धी मशिन नेपालमा पैठारी गर्न पाइने छैन।

२०. **प्रयोगशाला सेवाः** (१) प्रयोगशाला सेवा सञ्चालनका लागि प्रयोगशालाहरुको स्तर, विभाजन र जनशक्ति देहाय बमोजिम हुनु पर्नेछः–

(क) मेडिकल टेक्नोलोजिष्टः मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट मेडिकल ल्याव टेक्नोलोजी विषयमा स्नातक BMLT उपाधी प्राप्त।

गर्न पाउने परिक्षणहरुः Histopathology, Cytopathology & Bone Marrow Study बाहेकका सवै परीक्षणहरु।

(ख) ल्याव असिष्टेण्टः मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट कम्तीमा एक बर्ष वा १५ महिनाको ल्याव असिष्टेन्ट तालिम पुरा गरी प्रमाण पत्र प्राप्त गरेका।

गर्न पाउने परीक्षणहरुः पन्ध्र शैया सम्मका सरकारी अस्पताल स्तरमा प्रदान गरिने प्रयोगशाला सम्बन्धी आधारभूत परिक्षणहरु।

(२) उपदफा (१) मा उल्लखित जनशक्तिले आफूले प्राप्त गरेका प्रमाणपत्रका आधारमा व्यवसाय गर्न नेपाल सरकारले तोकेका परिषदमा दर्ता हुनु पर्नेछ ।

(ग) ल्याव टेक्नीशियनः मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट सम्बन्धित विषमा प्रमाण पत्र तह वा सो सरह उतीर्ण ।

गर्न पाउने परिक्षणहरुः पन्ध्र शैया सम्मका सरकारी अस्पताल स्तरमा प्रदान गरिन प्रयोगशाला सम्बन्धी परिक्षणहरु ।

२१. प्रयोगशाला सञ्चालन सम्बन्धी न्यूनतम मापदण्डः देहायमा उल्लेख भए बमोजिम सरकारी स्तरमा सञ्चालित प्रयोगशालाहरुको स्तर अनुसारको मापदण्ड निजी क्षेत्रमा सञ्चालित प्रयोगशालाहरुको न्यूनतम मापदण्ड हुनेछः–

(क) प्रयोगशालामा कार्यरत जनशक्ति अनुसार देहायमा लेखिए बमोजिमका परीक्षणहरु मात्र गर्न पाईनेछ ।

(ख) आकस्मिक सेवा प्रदान गर्ने हरेक अस्पतालमा शैया अनुसारका आवश्यक पर्ने आकस्मिक परीक्षणहरु गर्नुपर्नेछ ।

(ग) राष्ट्रिय जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला वा अन्य सम्बद्ध निकायबाट सञ्चालन हुने गुणस्तर नियन्त्रण सम्बन्धी कार्यक्रममा अनिवार्य रुपमा भाग लिनुपर्नेछ ।

(घ) राष्ट्रिय जन स्वास्थ्य प्रयोगशालाबाट पठाईने गुणस्तर सम्बन्धी परीक्षण निर्देशन बमोजिम अनिवार्य रुपमा पालन गर्नु पर्नेछ ।

(ङ) प्रत्येक कोठामा पर्याप्त प्रकाश र भेन्टीलेशनको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।

(च) बिजुली र पानीको राम्रो व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।

(छ) प्रयोगशालाले फोहर व्यवस्थापन नेपाल सरकारले तोकेको मापदण्ड अनुसार गरेको हुनु पर्नेछ ।

(ज) प्रयोगशालामा रगत तान्ने कोठा, सफा गर्ने कोठा, आकस्मिक कोठा, नमुना परिक्षण गर्ने कोठा र शौचालयको अनिवार्य व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।

(झ) प्रयोगशालामा आवश्यक पर्ने टेवुल, कुर्सी लगायतका आवश्यक फर्निचरहरु पर्याप्त मात्रामा हुनुपर्नेछ ।

(ञ) प्रयोगशालामा बिशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्र्दा आफुले जुन उपाधी प्राप्त गरेको छ सोही अनुसारमात्र सेवा सञ्चालन गर्न पाउनेछ ।

(ट) प्रयोगशालाको रिपोर्ट प्रमाणित गर्नेको नाम, शैक्षिक योग्यता एवं परिषदको दर्ता नंम्वर उल्लेख गरी सम्बन्धित विज्ञले प्रमाणित गरेको हुनुपर्नेछ ।

परिच्छेद ८
आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा सम्बन्धी स्वास्थ्य संस्थाहरुको मापदण्ड

२२. आयुर्वेद संस्थाहरुका मापदण्ड तथा वैकल्पिक चिकित्सा सम्बन्धी स्वास्थ्य (१) आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा प्रणाली अन्तर्गत निजी स्तरमा स्वास्थ्य संस्थाका स्थापना, सञ्चालन तथा स्तरोन्नति गर्दा देहायका मापदण्डहरुका पालना गर्नुपर्नेछः–

(क) आयुर्वेद स्वास्थ्य सेवाः (१) आयुर्वेद चिकित्सा प्रणाली अन्तर्गत स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्दा वा चिकित्सा व्यवसाय गर्दा सम्बन्धित बिषयमा मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट स्नातक वा स्नातकोत्तर उपाधि हासिल गरी नेपाल आयुर्वेद चिकित्सा परिषदमा दर्ता भएका हुनु पर्नेछ । नेपाल सरकारका वहालवाला कर्मचारी भएमा नेपाल सरकारका पूर्व स्वीकृति लिनुपर्नेछ ।

(२) पञ्चकर्म सेवा केन्द्रमा सम्बन्धित बिषयमा कम्तिमा बि.ए.एम.एस वा सो सरह उपाधि प्राप्त व्यक्तिबाट वमन, विरेचन, शिरोविरेचन, आस्थापन, अनवासन वस्ति र रक्तमोक्षण प्रयोग गर्नुपर्ने र उत्तरवस्तिका लागि सम्बन्धित विशेषज्ञबाट गर्नुपर्नेछ ।

(३) आयुर्वेद अस्पतालमा काम गर्ने कर्मचारीलाई संक्रमण सुरक्षा सम्बन्धी आवश्यक तालिम दिनुपर्नेछ।

(४) आयुर्वेद अस्पतालले जनशक्ति, भौतिक पूर्वाधार, औजार–उपकरण र सेवाका गुणस्तरीयतामा मात्र संस्था विस्तार गर्न स्वीकृतिका लागि माग गर्न सक्नेछ र त्यस्तो माग उपयुक्त छ भनि प्राविधिक समितिबाट सिफारिस भएमा शाखा विस्तारका स्वीकृति दिन सकिनेछ।

(५) बिरामीको उपचारका सिलसिलामा आवश्यकता अनुसार विशेषज्ञ चिकित्सक समक्ष वा उपयुक्त स्थानमा प्रेषण (रेफर) गर्नुपर्नेछ।

(६) रोग निदानार्थ आवश्यक पर्ने ई.सि.जी., इ.इ.जी, प्याथोलोजी, रेडियोलोजी तथा अन्य आवश्यक सेवाहरु संचालन गर्नुपरेमा सम्बन्धित बिषयको जनशक्ति र सो सम्बन्धी भौतिक पूर्वाधार, औजार उपकरण नीति नियमका पालना गर्नुपर्नेछ।

(७) इन्ट्रिग्रेटेड क्लिनिक, नर्सिङ्ग होम वा अस्पताल भनी स्वीकृतिका लागि माग भएमा कुन कुन बिषय र सेवा दिन उद्देश्य राखिएका हो ? सो प्रष्ट उल्लेख गरि सोही बमोजिमका जनशक्ति, औजार उपकरण र भौतिक पूर्वाधार व्यवस्था गर्नुपर्नेछ।

(८) आयुर्वेद चिकित्सा विधामा स्वास्थ्य रक्षा, रोग निवारण, औषधि द्रव्य काष्ठौषधि, रसौषधिका प्रयोग गरिने चिकित्सा सेवा, विना औषधि दिइने सेवा र आयुर्वेद स्वास्थ्य सेवामा उल्लेखित पूर्वकर्म अन्तर्गतका निराग्नी स्वेद (जल, वायु, सूर्यकिरण, पार्थिव तत्वको प्रयोग), अग्नि स्वेदन, अभ्यङ्ग (Massage), सत्वावजय चिकित्सा (योगाभ्यास, ध्यान आदि) का माध्यमबाट रोगको रोकथाम वा दीर्घजीवनका लागि सञ्चालन गरिन संस्थाहरुले आयुर्वेद स्वास्थ्यकर्मीहरु, भौतिक पूर्वाधार, आवश्यक औजार उपकरण र तोकिएका मापदण्ड पुरा गरि जुन सुकै नाममा संचालन भएतापनि आधार ग्रन्थ सहित अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट अनुमति लिएर मात्र सञ्चालन गर्न पाइनेछ।

(ख) ने सेवाहरुःआयुर्वेद चिकित्सा अन्तरगत रह

चिकित्सा सेवाः

१. रोग उपचार (आतुर विकार प्रशमन)

(क) युक्ति व्यापाश्रय चिकित्सा

(ख) संशमन (औषधि चिकित्सा)

(ग) संशोधन (वमनादि पञ्चकर्म शोधन चिकित्सा)

(घ) दैव व्यापाश्रय

(ङ) सत्वावजय

(च) शस्त्र–प्रणिधान

(छ) योगाभ्यास

२. स्वास्थ्य प्रवद्र्धनात्मक, स्वास्थ्य रक्षा तथा प्रतिरोधात्मक स्वास्थ्य सेवा

(क) प्रकृति विनिश्चय र परामर्श

(ख) स्वस्थवृत्त पालन –ऋतुचर्या, दिनचर्या, रात्रिचर्या, पथ्यापथ्य, आहार विहार

(ग) रसायन

(घ) वाजीकरण

(ङ) पञ्चकर्म

(च) योगा अभ्यास

देहाय बमोजिमका पूर्वाधारको लागि स्वास्थ्य संस्था स्थापना संचालन तथा स्तरोन्नती मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका २०७० (संशोधन सहित) बमोजिम हुनेछ।

(ग) आयुर्वेद अस्पताल तथा नर्सिङ्ग होम सम्बन्धी मापदण्ड तथा पूर्वाधारः

(घ) आयुर्वेद पूर्वकर्म पञ्चकर्म सेवा केन्द्र सम्बन्धी मापदण्ड तथा पूर्वाधारहरु

(ङ) होमियोप्याथिक चिकित्सा सेवा स्थापना तथा सञ्चालन मापदण्ड

(च) होमियोप्याथिक एमर्जेन्सी सेवा

(छ) निजी स्तरका होमियोप्याथिक अस्पतालका पूर्वाधार

(ज) एक्यूप्रेसर सेवा

(झ) एक्यूपञ्चर सेवा अस्पतालका पूर्वाधार र मापदण्डहरु

(ञ) प्राकृतिक चिकित्सा अस्पतालका पूर्वाधारहरु

परिच्छेद ९
अभिलेख तथा प्रतिवेदन सम्बन्धी व्यवस्था

२३. **अभिलेख तथा प्रदिवेदनः** (१) प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थाले प्रदान गरेका सेवाहरु नगरपालिकाको कार्यालयबाट प्राप्त एकिकृत स्वास्थ्य व्यवस्थापन सुचना प्रणाली अनुसार अभिलेख राख्नु पर्नेछ। तोकिएको समयमा आफुले प्रदान गरेको सेवाको प्रतिवेदन नगरपालिकाले तोकेको ढाँचामा सम्बन्धित नगरपालिकाको कार्यालयमा अनिवार्य रुपमा पेश गर्नु पर्नेछ। यसरी तोकिए बमोजिमको अभिलेख नराख्ने र प्रतिवेदन पेश नगर्ने स्वास्थ्य संस्थालाई सम्बन्धित नगरपालिकाले सचेत गराउनुका साथै अनुमति खारेज गर्न समेत सक्नेछ।

(२) सूचना व्यवस्थापन गर्ने कर्मचारीलाई सम्बन्धित पालिकाको कार्यालयबाट एकिकृत स्वास्थ्य सुचना व्यवस्थापन प्रणाली सम्बन्धि तालिम लिने व्यवस्था गराउनु पर्नेछ।

(३) स्वास्थ्य संस्थाले सेवा प्रदान गरेका विरामीहरुको रोगको विवरण ICD 10 अनुसार coding गरी प्रतिवेदन गर्नु पर्नेछ।

(४) स्वास्थ्य संस्थाले आफनो संस्थामा भएको जन्म तथा मृत्युको घटना विवरण प्रचलित कानून बमोजिम तोकिएको ढाँचामा स्थानीय पञ्जिकाधिकारीलाई मासिक रुपमा दिनु पर्नेछ।

(५) स्वास्थ्य संस्थाले आफ्नो संस्थामा नेपाल सरकारले तोकेको लयतषष्बदभि मष्कभबकभक का विरामी पत्ता लागेको वा शंका लागेको खण्डमा वा कुनै रोगको महामारीको शंका लागेमा तुरुन्तै नगरपालिकाको कार्यालयमा सुचना गर्नु पर्ने छ।

परिच्छेद १०
संस्था नविकरण र खारेजी सम्बन्धी व्यवस्था

२४. **सञ्चालन अनुमति नविकरण नहुनेः**(१) यस निर्देशिकामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि देहायका अवस्थामा स्वास्थ्य संस्थाका सेवा सञ्चालन अनुमतिको नविकरण गरिने छैनः–

(क) नियमित वा आकस्मिक अनुगमन गर्दा तोकिएका गुणस्तर वा पूर्वाधार पुरा नगरी स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गरेको पाईएमा,

(ख) प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण मा उल्लिखित शर्तहरु पालना नगरेको पाईएमा,

(ग) अस्पतालले प्रदान गरेका सेवाको तोकिएको ढाँचामा अभिलेख नराखेमा, तोकिएको ढाँचा र समयमा नियमित प्रतिवेदन नगरेमा र वार्षिक प्रतिवेदन नगपालिकाको कार्यालयमा पेश नगरेमा,

(घ) स्वास्थ्य संस्थाबाट सिर्जित अस्पतालजन्य फोहरमैलाको उचित व्यवस्थापन नगरेको पाईएमा,

(ङ) मन्त्रालय वा प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचना वा सम्वन्धित निकाय वा पालिकाको कार्यालयले दिएको निर्देशनको उल्लंघन गरेमा,

(च) भवन संहिता अनुरुप भवन निर्माण नभएको वा पुराना भवनको हकमा तोकिएका समयभित्र भुकम्पीय दृष्टिकोणले भवन प्रबलीकरण नगरेको पाईएमा।

२५. खारेजी गर्न सकिने: (१) यो निर्देशिका प्रारम्भ हुन अघि अनुमति प्राप्त गरी सञ्चालनमा रहेका स्वास्थ्य संस्थाले संस्था सञ्चालन गर्न नसक्ने जनाइ सञ्चालन अनुमति खारेजीका लागि निवेदन दिएमा सम्बन्धित निकायले त्यस्ता संस्थाका सञ्चालन अनुमति खारेजी गर्न सक्नेछ।

(२) गैर कानूनी क्रियाकलाप गरेको पाईएमा सम्बन्धित निकायले सम्बन्धित सेवा निलम्वन वा त्यस्ता संस्थाका सञ्चालन अनुमति खारेजी गर्न सक्नेछ।

परिच्छेद ११
विविध

२६. सेवा शुल्क निर्धारण समिति सम्बन्धी व्यवस्था: (१) सर्वसाधारणलाई उचित मूल्यमा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा पुऱ्याउने प्रयोजनका लागि स्वास्थ्य संस्थाले प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरका आधारमा त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थाले लिन सक्ने सेवा शुल्कसम्बन्धी मापदण्ड निर्धारण गर्नका लागि नगरपालिकाले एक सेवा शुल्क निर्धारण समिति गठन गर्नेछ र उक्त समितिको सिफारिसको आधारमा सेवा शुल्क निर्धारण हुनेछ। तर शुल्क निर्धारण समिति गठन नभएसमम नगरपालिकाले तोकिए बमोजिम शुल्क लाग्नेछ।

(२) उपदफा (१) का प्रयोजनका लागि सेवा शुल्क निर्धारण समितिको बैठक आवश्यकता अनुसार वस्नेछ।

(३) सेवा शुल्क निर्धारण समितिको बैठक सम्बन्धी निर्देशिका समिति आफैंले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

२७. मापदण्ड सम्बन्धि अन्य व्यवस्था: यस निर्देशिकामा तोकिए बाहेक जनशक्ति, औजार र उपकरण लगायत मापदण्ड सम्बन्धि अन्य व्यवस्था नेपाल सरकारले जारी गरेको स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका, २०७० परिमार्जन सहित बमोजिम हुनेछ।

२८. मापदण्ड तथा अनुसूचीमा हेरफेर: नगरपालिकाले यस निर्देशिकामा उल्लिखित मापदण्ड तथा अनुसूचीहरू आवश्यकता अनुसार हेरफेर र थपघट गर्न सक्नेछ।

२९. व्याख्या गर्ने अधिकार: यस निर्देशिकामा उल्लिखित मापदण्डका कुनै प्रावधानको कार्यान्वयनमा कुनै द्विविधा उत्पन्न भई कार्यान्वयनमा वाधा आई परेमा नगरपालिकाले सो मापदण्डको व्याख्या गर्नेछ।

३०. स्वतः अमान्य हुने: यस निर्देशिकामा लेखिएका कुनै कुरा प्रचलित कानूनको कुनै व्यवस्थासंग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म स्वतः अमान्य हुनेछ।

अनुसूची १

पूर्वाधार, दर्ता, नविकरण एवं स्तरोन्नती स्वीकृतिको प्रयोजनको लागि अनुगमन समिति सम्बन्धी व्यवस्था (दफा २ को खण्ड (क) सँग सम्बन्धित)

नगरपालिका स्तरीय अनुगमन समिति

क्र.सं.	संलग्नता	जिम्मेवारी
१	उप प्रमुख	संयोजक
२	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत	सदस्य
३	सम्बन्धित वडाका प्रतिनिधि	सदस्य
४	प्रशासन महाशाखा प्रमुख	सदस्य
५	ईन्जिनियर (पूर्वधार महाशाखा) एक	सदस्य
६	नगरपालिकाको जनस्वास्थ्य निरिक्षक (एक)	सदस्य
७	ल्याब टेक्नीसियन/अधिकृत (एक)	सदस्य
८	पब्लिक हेल्थ नर्स/ अधिकृत (एक)	सदस्य
९	जनस्वास्थ्य अधिकृत	सदस्य सचिव

अनुसूची २

दफा १५ को (१४) तथा अन्य दफा तथा उपदफाहरू सँग सम्बन्धित

भवन सम्बन्धी मापदण्ड

यस निर्देशिकामा उल्लेख भएको बाहेक अन्य भवन सम्बन्धी मापदण्ड केन्द्रीय सरकारको प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ। यस निर्देशिकामा नतोकिएको हकमा देहायको मापदण्ड अनुसार कायम गरिनुपर्नेछ।

- अधिकतम ग्राउण्ड कभरेज – ४० प्रतिशत
- Floor Area Ratio (FAR) – २.५
- न्युनतम पार्किङ स्थल – जम्मा जग्गाका २५ पतिशत
- भवनका सेट ब्याक – कम्तिमा ३ मिटर भवनका चारैतिर
- लाईट प्लेन – ३.५ डिग्री

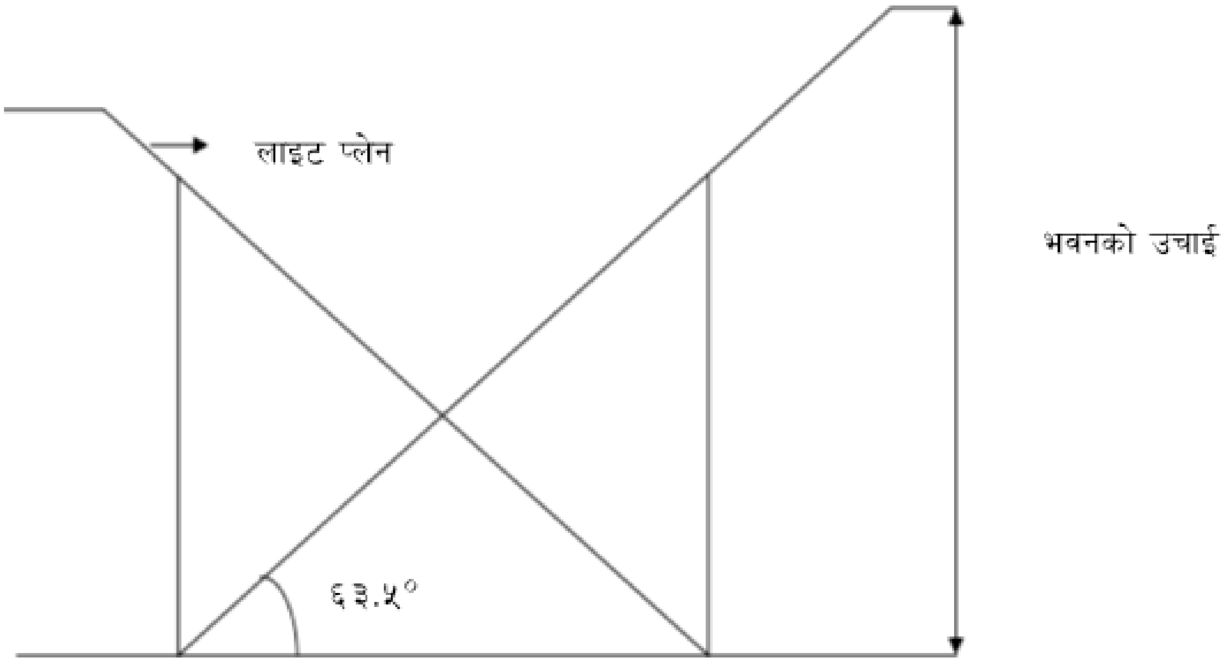

अनुसूची ३

पूर्वाधार स्वीकृतिको मनसाय पत्रका लागि निवेदन फाराम

(दफा ५ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

श्री ....

....

.... ।

निम्नानुसार प्रस्तावित अस्पतालका संचालन तथा पूर्वाधार स्वीकृतिको मनसाय पत्रका लागि देहाय अनुसार कागजात सहित निवेदन फाराम पेश गरेका छु/छौं ।

निवेदन फारामः

कार्यकारी अधिकृत/संचालन समितिका तर्फबाट

....

१. अस्पतालको नामः– शैया संख्याः–

२. साधारण सेवा/ विशषज्ञ सेवा वा अस्पताल के हो उल्लेख गर्नेः–

३. अस्पतालको ठेगाना (पत्राचार गर्ने ठेगाना):-

पालिकाः वडा नं.:– टोलः–

ब्लक नं.:– टेलिफोनः– मोबाइलः– पो.ब.नं.:–

४. अस्पताल खोल्ने व्यक्तिहरु (५ प्रतिशत भन्दा बढी शेयर धारण गर्नेहरुको मात्र):–

क्र.सं.	नाम	ठेगाना	नागरिकता नं.	सम्पर्क नं.

५. अस्पतालका लागि आवस्यक जग्गा र स्वामित्वको विरणः

(क) जग्गाका कित्ता नं. क्षेत्रफल स्वामित्वका प्रकारः

(ख) लिजमा भए कबुलियतनामा पेश गर्नेः

६. अस्पतालका वित्तीय स्रोतः–

(क) निजी लगानी

(ख) बैंक कर्जा

(ग) सरकारी

(घ) अनुदान सहयोग

(ङ) गैरसरकारी संस्थाबाट कर्जा लिइ संचालन गर्ने भए सो को विवरण ....

(च) अन्य वित्तीय लगानी

(स्थीर पूँजी लागत) रु. ....

(क) भवन तथा जग्गाको लागिः– रु. ....

(ख) औजार उपकरणको लागिः– रु. ....

(ग) वित्तीय लगानी (चाल पूँजी लागत) रु. ....

रोजगार संख्याः–

अनुमानित आम्दानीः– रु. ....

अनुमानित मुनाफाः– मासिकः– रु. .... त्रैमासिकः– रु. .... वार्षिकः– रु. ....

७. देहायका विषयहरु समेत समावेश भएको व्यावसायिक कार्ययोजना

(क) स्वीकृत संस्थाबाट प्रदान गर्ने सेवाहरूका विवरण (उपलब्ध सेवाको अगाडी √ चिन्ह लगाउनुहोस्)

निदानात्मक सवा	प्रतिकारात्मक सवा	उपचारात्मक सेवा
☐ एक्स–रे ☐ अल्ट्रासाउण्ड ☐ इन्डोस्कोपी ☐ इसीजी, टडमिल ☐ प्रयोगशाला ☐ .... ☐	☐ खोप ☐ गर्भवती, सुत्केरी जाँच ☐ परिवार नियोज ☐ .... ☐ .... ☐ .... ☐	☐ प्रसूति तथा स्त्री रोग ☐ जनरल मेडिसिन ☐ जनरल सर्जिकल ☐ विशेषज्ञ सेवाः जस्त प्रसूति सेवा, मृगौला रोग, स्नायु, आँखा, हाडजोर्नी, मानसिक सेवा ☐ .... ☐ ....

(ख) संस्थामा प्रयोग हुन आवश्यक उपकरणहरूका विवरण (संलग्न गर्ने):

(१)..

(२)..

(३)..

(४)..

(ग) संस्थामा सेवा पुर्याउनका लागि आवश्यक पर्ने जनशक्तिका विवरण (संलग्न गर्ने):

(१) विशेषज्ञः

क्र.सं.	नाम	पद	योग्यता	पार्टटाईम	फुलटाईम

(२) प्राविधिकः

क्र.सं.	नाम	पद	योग्यता	पार्टटाईम	फुलटाईम

(३) प्रशासनिकः

क्र.सं.	नाम	पद	योग्यता	पार्टटाईम	फुलटाईम

नोटः

(१) संस्थामा कार्य गर्ने प्राविधिक कर्मचारीहरू सम्बन्धित परिषदमा दर्ता भएको हुनुपर्ने । सम्बन्धित परिषदको प्रमाण पत्र अनिवार्य रुपमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) कर्मचारीहरूका योग्यताका प्रमाणित प्रतिलिपिका साथै कार्य गर्ने मन्जुरीनामा समेत संलग्न हुनुपर्ने ।

(३) सरकारी कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरू संलग्न हुने भएमा नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ का दफा ५९ अनुसारको स्वीकृति पत्र अनिवार्यरुपमा संलग्न हुनुपर्ने ।

(४) प्राविधिक कर्मचारीहरुल आफै कार्य गर्ने अन्य संस्थाहरुका समेत विवरण खुलाउने ।

अनुसूची ४

स्वास्थ्य संस्थाका स्थापना, सेवा विस्तार वा स्तरोन्नतिका लागि अनुमति प्राप्त गर्न दिने निवेदन फाराम
(दफा ६ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

१. संस्थाका नामः– शैया संख्याः–

२. साधारण सेवा/विशेषज्ञ सेवा अस्पतालमा उपलब्ध सेवा कुन हो उल्लेख गर्नेः–

३. संस्थाका ठेगाना (पत्राचार गन ठेगाना):–

प्रदेशः जिल्लाः स्थानीय तहः वडा नं.:–

टोलः– व्लक नं.:– टेलिफोन न.:–

४. संस्था खोल्ने व्यक्तिहरुः–

क्रं.सं.	नाम	ठेगाना	नागरिकता नं.	सम्पर्क नं.

५. संस्थाका वित्तीय स्रोतः–

क. निजीः– ख. शेयर कर्जाः– ग. गैरसरकारीः–

घ. गैर सरकारी संस्थाबाट कजा लिइ संचालन गर्ने भए सो उल्लेख गर्नेः–

वित्तीय लगानीः– (लागत) रु.

क. भवन तथा जग्गाका लागिः– औजार उपकरणः– जनशक्तिः–

अनुमानित आम्दानीः– जम्मा स्वदेशीः– बिदेशीः–

अचल सम्पत्तिका स्रोतः–

अनुमानित मुनाफाः– मासिकः– त्रैमासिकः– वार्षिकः–

६. नर्सिङ्ग होम तथा निजी अस्पतालको वर्गीकरण अनुसार प्रदान गर्ने सेवाहरुको बिवरण कुन–कुन सेवा पुर्याउने हो ? खुलाउने (उपलब्ध गराउने सेवाको अगाडी √ चिन्ह लगाउनुहोस्):

निदानात्मक सवा	प्रतिकारात्मक सवा	उपचारात्मक सेवा
☐ एक्स–रे	☐ खोप	☐ प्रसूति तथा स्त्री रोग
☐ अल्ट्रासाउण्ड	☐ गर्भवती, सुत्केरी जाँच	☐ जनरल मेडिसिन
☐ इन्डोस्कोपी	☐ परिवार नियोज	☐ जनरल सर्जिकल
☐ इसीजी, टडमिल	☐	☐ विशेषज्ञ सेवाः जस्त प्रसूति सेवा, मृगौला रोग, स्नायु, आँखा, हाडजोर्नी, मानसिक सेवा
☐ प्रयोगशाला	☐	☐ ....
☐	☐	☐ ....
☐	☐	

७. संस्थामा प्रयोग हुने आवश्यक मुख्य उपकरणहरुको बिवरण तथा स्रोतः–

(क)

(ख)

(ग)

(घ)

(ङ)

(च)

(छ)

(ज)

(झ)

(ञ)

८. संस्थामा सेवा पु¥याउन कर्मचारीहरुका बिवरण सम्बन्धित मापदण्ड अनुसारः–

(क) विशेषज्ञः

क्र.सं.	नाम	पद	योग्यता	पार्टटाईम	फुलटाईम

(ख) प्राविधिकः

क्र.सं.	नाम	पद	योग्यता	पार्टटाईम	फुलटाईम

(ग) प्रशासनिकः

क्र.सं.	नाम	पद	योग्यता	पार्टटाईम	फुलटाईम

(घ) अन्य कर्मचारीः

क्र.सं.	नाम	पद	योग्यता	पार्टटाईम	फुलटाईम

नोटः

१) सम्बन्धित सेवा अनुसार निर्धारित मापदण्डहरु र पूर्वाधारहरु पूरा भएपश्चात मात्र सेवा संचालन गर्न पाईनेछ।

२) उपर्युक्त बमोजिम के कति कर्मचारीहरुका संस्थामा संलग्न हुने हो, स्पष्ट उल्लेख हुनुपर्ने।

३) सबै शुल्क बिवरण बिस्तृत रुपमा उल्लेख हुनुपर्ने।

४) संस्थामा कार्य गर्ने प्राविधिक कर्मचारीहरु सम्बन्धित परिषदमा दर्ता भएको हुनुपर्ने, सम्बन्धित परिषदको प्रमाणपत्र अनिवाय रुपमा पेश गर्नुपर्ने ।

५) कर्मचारीहरुको योग्यताको प्रमाणित प्रतिलिपिका साथै कार्य गर्ने मन्जुरीनामा समेत संलग्न हुनुपर्ने ।

६) नेपाल सरकारमा कार्यरत कर्मचारीहरु संलग्न हुने भएमा नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ का दफा ५९ अनुसारका स्वीकृति पत्र अनिवार्य रुपमा संलग्न हुनुपर्ने ।

७) प्राविधिक कर्मचारीहरुल आफै कार्य गर्ने अन्य संस्थाहरुको समेत विवरण खुलाउने ।

नोटः स्वास्थ्य संस्था सञ्चालनका लागि निवेदन दिदा संलग्न गर्नुपर्ने कागजातहरु

१. निवेदन फारम

२. कम्पनी दर्ता/संस्था दर्ताको प्रमाणित प्रतिलपि

३. संस्था/कम्पनीको विधान/प्रवन्ध पत्र, नियमावलीको प्रतिलिपि

४. स्थायी लेखा दर्ता प्रमाण–पत्रका प्रतिलपि

५. स्थापना गर्न लागिएका ठाउँमा अस्पताल आवश्यक छ भन्ने सम्बन्धित वडाको सिफारिस पत्र

६. अस्पतालमा काम गर्ने जनशक्ति सम्बन्धी विवरण

    (क) बायाडाटा

    (ख) शैक्षिक योग्यता, तालिमका प्रमाणित प्रतिलिपि

    (ग) प्राविधिक कर्मचारीहरुल सम्बन्धित काउन्सिलका दर्ता प्रमाण–पत्रका प्रतिलिपि

    (घ) नागरिकता प्रमाणपत्रका प्रतिलिपि

    (ङ) जनशक्तिहरुका काम गन समय (पाट टाइम/फुल टाइम किटान गर्नुपर्नेछ)

    (च) मञ्जुरीनामा/कबुलियतनामा

७. औजार उपकरणका बिवरण तथा स्रोत

८. सम्पूर्ण सेवा शुल्क बिवरण

९. भौतिक सामग्रीको बिवरण

१०. प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण (IEE)

११. अस्पतालको विस्तृत सर्भेक्षण सहितको प्रस्ताव

१२. अस्पतालको आर्थिक नियमावली

१३. अस्पतालले लिन सेवा शुल्क विवरण र गरीब तथा असहायलाई छुट दिने नीति

१४. प्रदान गरिन सेवाका विवरण

१५. जग्गा/घरका स्वामित्व

१६. घर/कोठा बहालमा लिइ सञ्चालन गर्ने भए घर बहाल सम्झौता–पत्र र भवन स्वास्थ्य संस्था संचालन गर्न राष्ट्रिय भवन संहिता बमोजिम उपयुक्त छ भन्ने सम्बन्धि सिफारिश पत्र

१७. भवनको स्वीकृत नक्सा

१८. संस्थाका चल अचल सम्पत्ति बिवरण तथा वित्तीय स्रोत

१९. संस्थाको व्यवसायिक कार्य योजना (Scheme)

२०. एब्ल् मा दर्ता नम्वरः

२१. कर चुक्ता प्रमाण पत्र (लागु हुने अवस्थामा मात्रै)

२२. लेखापरीक्षण प्रतिवेदन (लागु हुने अवस्थामा मात्रै)

२३. बिरामी बडापत्रको नमुना

२४. सम्बन्धित निकायका भवन संहिता सम्बन्धी स्वीकृति पत्र

२५. रु. १० को हुलाक टिकट

२६. मूल्य अभिबृद्धि कर वा आयकरमा दर्ता भएको प्रमाणपत्र

२७. भवन निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र

२८. सम्बन्धित निकायबाट भवनका नक्सा डिजाइन र निर्माण राष्ट्रिय भवन संहिताका मापदण्ड बमोजिम भएका स्वीकृति पत्र ।

अनुसूची ५

स्वास्थ्य क्लिनिक/रेडियो ईमेजिङ सेवा/पोलिक्लिनिक/प्रयोगशाला सञ्चालन अनुमति माग गर्ने निवेदन फाराम

(दफा ६ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

१. संस्थाका नामः– शैया संख्याः–

२. संस्थाको ठेगाना (पत्राचार गर्ने ठेगाना)–

प्रदेशः– पालिकाः– ब्लक नंः–

जिल्लाः– वार्ड नं.:– टेलिफोन न.:– पो.व.नं.:–

३. संस्था खोल्ने व्यक्तिहरुः–

क्र.सं.	नाम	ठेगाना	नागरिकता नं.	सम्पर्क नं.

४. संस्थाका वित्तीय स्रोत–

क. निजी– ख. शेयर कर्जाः– ग. वैदेशिक– घ. गैर सरकारीः–

ङ. सामुदायिकः– च. अन्य

५. संस्थाका क्षमता तथा बिस्तृत काय योजना:–

सेवा प्रदान गर्ने क्षेत्रहरुः (उपलब्ध गराउने सेवाको अगाडी √ चिन्ह लगाउनुहोस्):

निदानात्मक सवा	प्रतिकारात्मक सवा	उपचारात्मक सेवा
☐ एक्स–रे	☐ खोप	☐ प्रसूति तथा स्त्री रोग
☐ अल्ट्रासाउण्ड	☐ गर्भवती, सुत्केरी जाँच	☐ जनरल मेडिसिन
☐ इन्डोस्कोपी	☐ परिवार नियोज	☐ जनरल सर्जिकल
☐ इसीजी, टडमिल	☐	☐ विशेषज्ञ सेवाः जस्त प्रसूति सेवा, मृगौला रोग, स्नायु, आँखा, हाडजोर्नी, मानसिक सेवा
☐ प्रयोगशाला	☐	☐ ....
☐	☐	☐ ....
☐	☐	

६. सेवा शुल्क (अलग र स्पष्टसँग) खुलाउनेः–

७. संस्थामा सेवा हुन आवश्यक उपकरणहरुका बिवरण तथा स्रोतः–

८. संस्थामा सेवा पुर्याउने जनशक्ति बिवरणः–

क) सामान्य चिकित्सकः

क्र.सं.	नाम	पद	योग्यता	पार्टटाईम	फुलटाईम

ख) विशेष चिकित्सकः

क्रं.सं.	नाम	पद	योग्यता	पार्टटाईम	फुलटाईम

ग) अन्य प्राविधिकः

क्रं.सं.	नाम	पद	योग्यता	पार्टटाईम	फुलटाईम

नोटः

१) सम्बन्धित सेवा अनुसार निर्धारित मापदण्डहरु र पूर्वाधारहरु पूरा भए पश्चात मात्र सेवा संचालन गर्न पाईनेछ ।

२) उपर्युक्त बमोजिम के कति कर्मचारीहरुका संस्थामा संलग्न हुन हो, स्पष्ट उल्लेख हुनुपर्ने ।

३) संस्थामा काय गन कर्मचारीहरु सम्बन्धित परिषदमा दर्ता भएका हुनुपर्ने, सम्बन्धित परिषदका प्रमाणपत्रहरु अनिवाय रुपमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

४) कर्मचारीहरुको योग्यताको प्रमाणित प्रतिलिपिहरु संलग्न हुनुपर्नेछ ।

५) नेपाल सरकारमा कार्यरत कर्मचारहिरु संलग्न हुन भएमा नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ का दफा ५९ अनुसारका स्वीकृति पत्र अनिवार्य रुपमा संलग्न हुनुपर्ने ।

अनुसूची ६

स्वास्थ्य संस्था स्थापना तथा नविकरण अनुमति दस्तुर

निम्नानुसारका स्वास्थ्य संस्था थापना तथा नविकरणका लागि अनुमानीत दस्तुर निम्नानुसार हुनेछ । जुन नगरपालिकाको आर्थिक ऐन बमोजिम हुनेछ परिमार्जन र हेरफेर हुनेछ ।

सि.नं.	संस्थाको किसिम	शुल्क निर्धारण एकाई	स्थापनाका लागि दस्तुर रकम रु.	नवीकरणका लागि दस्तुर रकम रु.
१	अस्पताल तथा नर्सिङ होम	शैया संख्या	प्रति शैया रु. ३०००।–	प्रति शैया रु. ५००।–
२	पोलि क्लीनिक	शैया संख्या	प्रति शैया रु. ३०००।–	प्रति शैया रु. ५००।–
३	स्वास्थ्य क्लिनिक	सेवा प्रकार	प्रति सेवा रु. ८०००।–	प्रति सेवा रु. २०००।–
४	आयुर्वेद अस्पताल /वैकल्पिक चिकित्सा	शैया संख्या	प्रति शैया रु.२०००।–	प्रति शैया रु. ५००।–
५	डायग्नोस्टिक सेन्टर	सेवा प्रकार	प्रति सेवा रु. ८०००।–	प्रति सेवा रु. २०००।–
६	आयुर्वेद क्लिनिक /वैकल्पिक क्लिनिक	सेवा प्रकार	प्रति सेवा रु. ५०००।–	प्रति सेवा रु. ५००।–
७	डि (D) समुहका प्रयोगशाला	सेवा प्रकार	प्रति सेवा रु.१०००० ।–	प्रति सेवा रु. २५००।–
८	ई (E) समुहका प्रयोगशाला	सेवा प्रकार	प्रति सेवा रु. ८००० ।–	प्रति सेवा रु. २०००।–

अनुसूची ७

स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रदान गरिने सेवाको विरामी बडापत्रको ढाँचा

(दफा १४ उपदफा (१) को बुदा (ट) संग सम्बन्धित

सि.नं.	शाखा	प्रदान गरिने सेवाको विवरण	प्रक्रिया	दस्तुर	लाग्ने समय	सम्पर्क व्यक्ति	गुनासो सुन्ने अधिकारी

अनुसूची ८

स्वास्थ्य संस्थाबाट आकस्मिक सेवाको लागि चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीको विवरणको ढाँचा

(दफा १४ उपदफा (१) को बुदा (थ) संग सम्बन्धित

मितिः

क्र.सं	स्वास्थ्यकर्मीको नाम	पद	समय	कैफियत

अनुसूची ९ (क)

इजाजत पत्रको ढाँचा

(दफा ६ को उपदफा (४) सँग सम्बन्धित)

स्वास्थ्य संस्था संचालन इजाजत पत्र

इजाजत पत्र नं.
श्री.........................
....
स्वास्थ्य सस्था संचालन गर्न इजाजतका लागि मिति ....मा प्राप्त निवेदन उपर कारबाही हुँदा त्यस .... संस्थालाई संचालन गर्न दिने गरी मिति ....मा निर्णय भएकाले जन स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७५, जन स्वास्थ्य सेवा नियमावली २०७७ तथा देहाएका शर्तहरुको अधिनमा रही न.पा ....वडा नं. .... मा .... शैया क्षमताको .... अस्पताल / स्वास्थ्य संस्था संचालन गर्न जनस्वास्थ्य नियमावली, २०७७ को नियम १२ को उपनियम (५) तथा यस रामग्राम नगरपालिकाको स्वास्थ्य संस्था दर्ता, अनुमति तथा नविकरण निर्देशिका २०८० (को दफा ६ को उपदफा (४) बमोजिम यो इजाजत पत्र दिईएको छ।

१ स्वास्थ्य संस्था तथा त्यस्तो संस्थाले प्रदान गर्नु पर्ने सेवाहरू:
२. इजाजत कायम रहने अवधि:

इजाजतपत्र दिने अधिकारीको :
दस्तखत :
नाम :
दर्जा :
मिति :
(इजाजत पत्रको पछाडीको पृष्ठमा लेखिने)
इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले पालना गर्नुपर्ने शर्तहरु :

- स्वास्थ्य संस्था संचालन गर्दा तोकिएको न्युनतम मापदण्ड पालना सम्बन्धमा स्वमूल्याङ्कन गरी गुणस्तर सुधार गर्दै जानुपर्ने।
- नेपाल सरकारबाट स्वीकृत गरिएको सरकारी कार्यक्रम लागू गर्नु पर्ने।
- प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहले जारी गरेका नीति तथा कार्यक्रम लागू गर्ने।
- मन्त्रालयले समय समयमा तोकेका अन्य शर्तहरु पालना गर्नुपर्ने।

अनुसूची –९ (ख)

(दफा १० को उपदफा (२) सँग सम्बन्धित)

<u>इजाजतपत्रको नवीकरण</u>

नवीकरण गर्ने निकाय: रामग्राम नगरपालिका

स्वास्थ्य संथाको नाम र ठेगाना	नवीकरण मिति	बहाल रहने मिति	नवीकरण गर्ने अधिकारी को नाम र पद	दस्तखत	कार्यालयको छाप

अनुसूची १०

नगरपालिका अन्तर्गतका निजी स्वास्थ्य संस्थाहरुको अनुगमन चेकलिस्ट
(दफा १० को उपदफा (१०) सँग सम्बन्धित)

नगरपालिका अन्तर्गत संचालन भएका निजी अस्पताल तथा नर्सिङ होमको लगायतका स्वास्थ्य संस्थाहरूको अनुगमन चेक लिस्ट रामग्राम नगरपालिकाको स्वास्थ्य क्षेत्रको अनुगमन मूल्याङ्कन तथा सुपरीवेक्षण निर्देशिका २०७९ को असूचीमा व्यवस्था भए अनुसारको प्रयोग गरिनेछ।

प्रमाणीकरण मितिः २०८०/०५/३१

आज्ञाले
कुन्दन कुमार चौधरी
नि.प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत